

Utfärdande av dödsbevis och intyg om dödsorsak vid dödsfall - polismyndigheten i Kronobergs län och Region Kronoberg

Gäller för: Region Kronoberg

Faktaägare: Pär Lindgren, chefläkare Region Kronoberg

Innehållsförteckning

1	Bakgrund	2
2	Dödsfall utanför sjukvårdsinrättning	2
2.1	Konstaterande av dödsfall.....	2
2.2	Dödsbevis	3
2.3	Intyg om dödsorsak	4
2.4	Explosiva implantat.....	4
2.5	Klinisk obduktion.....	5
2.6	Anmälan till polismyndighet.....	5
2.7	Rättsmedicinsk undersökning.....	7
2.8	Våldsam död.....	8
2.9	Dödsfall på allmän plats	8
2.10	Suicid eller misstänkt suicid	8
2.11	Dödsfall på sjukvårdsinrättning	8
3	Övrigt.....	8
3.1	Underrättelse till anhöriga	8
3.2	Gravsättning och kremering	9
3.3	Transporter av avlidna (s k bårtransporter) och kostnadsansvaret.....	9
3.4	Begravningsentreprenörernas organisation	9
3.5	Omhändertagande av värdeföremål m.m.....	10
3.6	Omhändertagande av avliden från annat land	10
3.7	Vissa övriga frågor	10

1 Bakgrund

Följande överenskommelse stöder sig på lagen om obduktion (1995:832) samt Begravningsförordningen (1990: 1147). Socialstyrelsen har kommit med föreskrifter och allmänna råd i anslutning till dessa. Det gäller SOSFS 1996:28 Kliniska obduktion m.m. SOSFS 1996:29 Vissa åtgärder inom hälso- och sjukvården vid dödsfall och SOSFS 1996:30 Nya formulär för dödsbevis och intyg om dödsorsaken.

Andra aktuella lagbestämmelser är folkbokföringslagen (1991:481), som stadgar att skattemyndigheterna har ansvaret för folkbokföringen samt bestämmelserna i hälso- och sjukvårdslagen (HSL 1982:763) om verksamhetschef inom Hälso- och sjukvården (1996:933) och patient- ansvarig läkare (SFS 1990:601). Frågor angående rättsmedicinsk undersökning av avlidna regleras av kungörelsen (1973:710 med ändring 1991:945) om rättsmedicinsk obduktion samt, även av Rättsmedicinalverkets föreskrifter och allmänna råd (SOSFS 1991:24).

Rikspolisstyrelsen har 2000-05-17 utfärdat allmänna råd om åtgärder vid dödsfall som kan ha orsakats av yttre påverkan m.m. (FAP414-1)

De största förändringarna jämfört med tidigare är att lagen i större utsträckning tar hänsyn till den avlidnes uppfattning, om den är känd, när man vill utföra en obduktion. Dessutom har mera detaljerade krav på dokumentation tillkommit.

Syftet med de senare förändringarna ändrar inte inriktningen som under senare år lagt ett allt större ansvar på sjukvården. Sjukvården ska ha samma ansvar oberoende av platsen för ett dödsfall och oberoende av hur sjukvården lokalt är organiserad. Polisen skall kopplas in enbart när detta är motiverat. Socialstyrelsen förutsätter att lokala föreskrifter och råd om arbets- och ansvarsfördelning upprättas.

2 Dödsfall utanför sjukvårdsinrättning

2.1 Konstaterande av dödsfall

Vid dödsfall skall SOS Alarm AB (112) eller vårdcentral/jourläkarcentral kontaktas. Läkare skall utan dröjsmål åka ut och konstatera dödsfallet och skriva dödsbeviset och ta ställning till vem som skall utfärda intyg om dödsorsak.

Uppgiften att fastställa att döden inträtt får inte överlåtas till någon som inte är läkare. Om det gäller ett väntat dödsfall kan överenskommelse ha gjorts om annat förfarande (se nedan)

Tidpunkten för dödens inträde får fastställas med ledning av uppgifter från vårdpersonal, anhöriga eller andra med kännedom om förhållandena. Läkaren ska göra en noggrann undersökning vad gäller kroppens läge, hela huden, ögon, öron, näsöppningar samt munhålan. Om läkaren finner omständigheter som gör polisanmälan aktuell bör undersökningen avbrytas för att inte onödigtvis störa den fortsatta utredningen.

Om en läkare undersökt patienten så kort före döden att tillförlitligt underlag redan finns för att utesluta behovet av rättsmedicinsk undersökning kan den yttre undersökningen underlåtas.

I patientjournalen ska antecknas vilken läkare som utfört undersökning på platsen samt tidpunkt för detta. Det ska också antecknas om kroppen har flyttats innan undersökningen och även de fynd som undersökningen gav ska noteras.

Vid väntade dödsfall kan andra särskilda regler gälla. Då kan läkaren fastställa att döden inträtt utan att själv se patienten. En förutsättning är då att läkaren kan basera fastställandet på en undersökning som gjorts av en sjuksköterska. Sådana regler har gjorts upp inom respektive vårdcentralsområde.

Om ambulanspersonal kallas och finner personen död kontaktas distriktsläkare på närmaste vårdcentral/jourläkarcentral. Läkaren avgör efter att ha fått omständigheterna redogjorda för sig, om han/hon skall bege sig till dödsplatsen eller om den döde kan transporteras till vårdinrättningen. Det blir den läkaren som får konstatera dödsfallet och föra utredningen vidare enligt ovan. Ambulanspersonal kan bistå med transporthjälp under förutsättning att situationen medger det. Om läkare åker ut och konstaterar dödsfallet får transport ordnas med begravningsentreprenör.

Om polis kallas av annan än sjukvårdspersonal till plats där någon avlidit skall läkare på vårdcentral/jourläkarcentral kontaktas för konstaterande av dödsfall. Omständigheterna får då avgöra hur utredningen fortskrider.

Vid konstaterande av dödsfall skall läkaren eller sjuksköterskan tillse att identitetsband med personnummer och namn fästes runt handleden på den avlidne. Detta måste finnas med när den avlidne förs till bårhuset. Blanketten "Meddelande till bårhuset angående konstaterat dödsfall" skall ifyllas och medfölja den avlidne. Se bilaga 2.

2.2 Dödsbevis

Dödsbeviset dvs första delen av blanketten, skall ifyllas av den läkare som fastställt att döden inträtt. Detta görs så snart läkaren undersökt den döda kroppen och tagit ställning till om det finns skäl för polisanmälan. Dödsbeviset ska inte dikteras i diktafon för senare utskrift utan ifylles direkt av läkaren. Därefter insändes dödsbeviset (senast inom ett dygn) till Skatteverket. Om läkaren anmäler dödsfallet till polisen skall beviset snarast möjligt överlämnas till polismyndigheten. I det senare fallet är det polismyndighetens ansvar att Skatteverket underrättas. Dödsbeviset finns under blanketter i Cosmic. I dödsbeviset betonas att uppgifter om den döde bär något implantat som kan explodera vid kremering ska finnas. Det är den dödsbevisskrivande läkarens ansvar att ta reda på om så är fallet genom kroppsundersökning och/eller få uppgifterna från behandlande läkare eller närstående anhörig.

Om säkert dödsdatum inte kan fastställas skall det anges när personen anträffades död. Dödsplats/fyndplats skall alltid anges vid alla typer av dödsfall.

2.3 Intyg om dödsorsak

Intyg om dödsorsak kan skrivas av den läkare som konstaterat dödsfallet om denne har god kännedom om den döde. Läkaren kan också skriva intyget på basis av uppgifter i patientjournal, sjukkort, upplysningar från anhöriga eller närstående personer. Denne kan också skriva intyget efter att ha begärt och fått resultatet från en klinisk obduktion.

Om inte läkaren kan utfärda intyg om dödsorsak svarar denne för att läkare som behandlat eller har kännedom om den döde tar över ansvaret. Helst inom ett dygn eller senast första nästkommande arbetsdag skall den vårdcentral eller klinik där behandlande läkare arbetar kontaktas. Efter att ha blivit informerad om omständigheterna kring dödsfallet tar denne ställning till om han/hon kan utfärda intyg om dödsorsak ev efter att klinisk obduktion begärts. Intyget finns att skriva i Cosmic. Uppgifterna från Dödsbeviset ska finnas i datajournalen ifylld av den läkare som konstaterade dödsfallet.

Om den avlidne nyss skrivits ut från ett sjukhus finns det i regel en behandlande läkare där. Primärvården bör då ha tillgång till uppgifter om vilken läkare som kan kontaktas om patienten blivit sämre eller avlider. Dödsorsaksintyget kan då utfärdas av den behandlande läkaren på sjukhuset eller av läkare inom primärvården på grundval av uppgifter från denne.

När intyget är skrivet ska det skickas till Dödsorsaksstatistiken Socialstyrelsen inom 3 veckor. Endast vid särskilda skäl får denna tidsgräns överskridas och i så fall ska Socialstyrelsen skriftligen underrättas om förseningen. Vid rättsmedicinsk undersökning ansvarar Rättsmedicinalverket för att intyget utfärdas och sänds in. Den läkare som utfärdat intyg om dödsorsak har ett informationsansvar till anhöriga som vill veta vad som orsakat döden.

I patientjournalen skall alltid antecknas när döden inträder och på vilket sätt dödsfallet fastställdes. Även anteckningar om vem som utfärdar dödsbevis och intyg om dödsorsak skall antecknas liksom om obduktionen eller polisanmälan gjorts.

Intyget ska finnas i journalen, se bilaga 1.

2.4 Explosiva implantat

För att kremering ska tillåtas krävs att implantat som kan explodera har avlägsnats.

Detta kan gälla pacemaker, defibrillatorer, insulin- och infusionspumpar samt nervstimulatorer. Redan i dödsbeviset ska stå om den döde bar något sådant implantat och om det är avlägsnat.

Om den döde bär ett sådant implantat ska den läkare som ansvarar för dödsorsaksintyget ha uppgift om patientens inställning till ett avlägsnande. Om så inte är fallet ska anhörigas uppfattning efterfrågas. De ska då få rimlig tid att ta ställning till frågan (om de är tveksamma 1-2 dygn).

Innan uttagande måste anhöriga informeras och ge tillåtelse (om den avlidnes inställning är okänd). Om medgivande har givits kan läkaren vid undersökningen ta ut implantatet alternativt kan remiss skickas till bårhuset för hjälp med detta. Observera ansvarig läkares skyldighet att meddela Skatteverket så snart pacemakern är uttagen, oberoende vem som gör det.

Angående omhändertagande av uttagen pacemaker, läs mer här och här.

I patientjournalen skall antecknas vilket ingrepp som har utförts och varför. Om anhörig har tillfrågats skall namnet på denne anges och vilken tidsfrist de fick på sig för att ta ställning. Det ska också framgå när ingreppet gjordes och av vem. Se bilaga 1

2.5 Klinisk obduktion

Om anledning inte föreligger att anmäla dödsfallet till polismyndighet, kan läkare för att verifiera klinisk diagnos eller om dödsorsaken är oklar föranstalta om klinisk obduktion vid patologavdelningen CLV. Skriftlig remiss erfordras och muntlig kontakt skall tas med läkare på patologavdelningen CLV. Sammanfattning av dokumentationskraven framgår av bilaga nr 1.

Vid tolkningssvårigheter av lagen kontakta läkare på patologavdelningen.

Om skriven remiss lämnats till patologen förutsättes att obduktionslagens regler är uppfyllda.

2.6 Anmälan till polismyndighet

Om förhållandena är sådana att läkaren bedömer att en rättsmedicinsk undersökning av den döda kroppen behövs för att dödsorsaken skall fastställas, skall dödsfallet ofördröjligen anmälas till polismyndigheten i det län där den döda kroppen anträffats.

Den läkare som konstaterat dödsfallet skriver dödsbeviset och överlämnar det snarast till polismyndigheten. I normalfallet skall detta ske till poliserna på platsen där dödsfallet konstaterats. Polismyndighet ansvarar för att Skatteverket skyndsamt informeras.

OBS!

Ingen förändring av den döda kroppen får göras mer än vad som är nödvändigt för att konstatera dödsfallet. Ej heller får föremål av bevisvärde i kroppsnärhet förändras eller röras.

I följande fall skall läkare alltid göra anmälan till polismyndighet:

- a) Om den dödes identitet inte är känd

Kommentar:

Vid utfärdande av dödsbevis måste den dödes identitet vara klarlagd, antingen

genom läkarens egen personkänedom eller genom att annan person identifierar och styrker identitet för avliden jämsides med personuppgifter som framgår av ID-kort eller liknande handling. I avvaktan på att identiteten fastställs ska dödsbeviset fyllas i med övriga uppgifter och t.ex. ”okänd man” i namnfältet. Dödsbeviset med dess övriga uppgifter behövs för att ärendet ska kunna handläggas. Om det inte krävs rättsmedicinsk undersökning för att fastställa identiteten, eller av annan anledning, kan ansvaret för fortsatt handläggning återgå till sjukvården sedan identiteten fastställts. Då ska dödsbeviset kompletteras med de uppgifter som saknats. Vid primär oidentifierad avliden ansvarar polis för att kroppen blir märkt med identitetsband när identiteten är fastställd.

b) Om döden inte orsakats enbart av sjukdom eller om det finns skäl att misstänka detta.

Kommentar:

Här avses dödsfall som kan ha orsakats av annan person, misstänkt självmord, olycksfall, liksom även dödsfall som kan tänkas ha samband med missbruk av alkohol, narkotika och/eller läkemedel. Det är viktigt att vara uppmärksam på tecken på yttre våld, förgiftning eller missbruk vid undersökning av den döda kroppen.

c) Om någon påträffas död och dödsfallet efter gjorda undersökningar inte kan förklaras av tidigare sjukdom eller sjukdomsbild.

Kommentar:

Flertalet av de sjukdomsbetingade dödsfallen handläggs numera inom sjukvården. Dock kan vissa gränsdragningsproblem uppstå. Härvid är det angeläget att beakta rättssäkerhetsaspekter. Inom gruppen av påträffade döda är det viktigt att särskild vaksamhet iakttages då det inte är ovanligt med onaturliga dödsfall.

d) Vid framskriden förruttelse

Kommentar:

Rättsmedicinsk undersökning krävs på grund av svårigheten att påvisa yttre skador.

e) Om resultatet av rättsmedicinsk undersökning kan få betydelse för utredning av brott som kan ha indirekt samband med dödsfallet (t ex narkotikabrott).

f) Om resultatet av den rättsmedicinska undersökningen kan inverka på möjligheterna att fria en person från oberättigad misstanke om brott.

g) När dödsfallet kan misstänkas ha samband med fel eller försummelse inom hälso- och sjukvården.

h) Vid så kallad plötslig spädbarnsdöd.

i) Om det, före eller under klinisk obduktion, görs fynd som kan tyda på att dödsfallet inte orsakats enbart av sjukdom.

OM EN LÄKARE ÄR TVEKSAM I FRÅGAN OM POLISANMÄLAN SKA GÖRAS BÖR POLISEN ALLTID RÅDFRÅGAS

Om läkaren är den som kommer först till platsen för dödsfallet ska denne personligen kontakta polis per telefon och redogöra för omständigheterna

Polisen får då meddela på vilket sätt de kommer att fortsätta utredningen. Polisen får uppge om de kommer att ta hand om kroppen eller om transport till bårhuset kan ske i avvaktan på ev rättsmedicinsk undersökning. Läkaren bör också begära besked om polisen kommer att svara för att den avlidnes närstående underrättas. När läkaren anmält dödsfallet till polismyndigheten ska dödsbeviset direkt skrivas och överlämnas till polisen.

2.7 Rättsmedicinsk undersökning

Av Rättsmedicinalverkets föreskrifter och allmänna råd om rättsmedicinsk undersökning (SOSFS 1991:24) framgår när, var och hur en rättsmedicinsk undersökning skall ske.

I rikspolisstyrelsens allmänna råd om åtgärder vid dödsfall som kan ha orsakats av yttre påverkan m.m. (FAP414-1) behandlas frågor om beslutsordningen vid rättsmedicinsk undersökning, val av Undersökningsform m.m.

Polismyndigheten kan fatta beslut om rättsmedicinsk undersökning. Även domstol, åklagare och länsstyrelse kan besluta om sådan undersökning. Beslut om rättsmedicinsk undersökning kan inte överklagas, och för genomföras även om åtgärden strider mot den avlidnes eller närståendes vilja.

Finner polismyndigheten det uppenbart att en rättsmedicinsk undersökning ej är nödvändig för att fastställa dödsorsaken skall polismyndigheten besluta att en sådan undersökning ej skall göras. Innan ett sådant beslut fattas bör samråd ske med rättsläkare. När polismyndigheten fattat ett sådant beslut kontaktas den behandlande läkare eller berörd sjukvårdsinrättning som, eventuellt efter klinisk obduktion, sedan ansvarar för att intyget om dödsorsaken utfärdas och skickas till Dödsorsaksstatistiken, Socialstyrelsen 106 30 Stockholm. Om klinisk obduktion kan bli aktuell.

Polismyndigheten beslutar om vilken undersökningsform som skall väljas (utvidgad rättsmedicinsk obduktion/rättsmedicinsk obduktion/rättsmedicinsk likbesiktning). Vid behov kan samråd ske med rättsläkare om undersökningsform. Om rättsläkaren i samband med undersökningen bedömer att en annan undersökningsform bör väljas än den som framgår av beslutet skall kontakt tas med den beslutande polismyndigheten.

När en polismyndighet beslutat om rättsmedicinsk undersökning ansvarar man för att kroppen är avvisiterad och försedd med identitetsuppgifter om dessa är kända att anhöriga underrättas om dödsfallet om detta inte gjorts tidigare att den döda kroppen transporteras till och från Rättsmedicinska avdelningen i Lund.

Intyget om dödsorsaken skall genom polismyndighetens försorg skickas till Statistiska Centralbyrån.

2.8 Våldsam död

När ambulanspersonal kallas till olyckor skall de ta med även avlidna personer in till lasarettets akutmottagning. Detta gäller om inte dödsfallet av läkare konstaterats på olycksplatsen. Kan olyckan ha orsakats genom brott ska polisen konsulteras innan kroppen flyttas. På akutmottagningen konstateras dödsfallet och vederbörande läkare utfärdar dödsbevis. Anmälan göres till polisen som tar ställning till om de ska fortsätta utredningen. I så fall lämnas dödsbeviset till polisen som svarar för att anhöriga och Skatteverket informeras. Observera att läkaren har ett informationsansvar till anhöriga om polisen inte tar över utredningen. Vid lämplig tidpunkt transporteras kroppen till bårhuset.

2.9 Dödsfall på allmän plats

Om någon påträffas död på allmän plats kontaktas normalt polis och/eller ambulanspersonal. Ambulanspersonal kontaktar läkare för ställningstagande till vem som skall konstatera dödsfallet. Rör det sig om ett uppenbart olycksfall gäller samma regel som under punkt 2:7. Om det ej rör sig om ett olycksfall skall läkaren konstatera dödsfallet och förfara enligt ovan.

2.10 Suicid eller misstänkt suicid

Förutom omedelbar anmälan till Polisen ska alla klara eller misstänkta självmordsfall rapporteras till chefläkaren. Denne tar sedan ställning till om kontakt hade tagits med vården månaderna innan dödsfallet och om en Lex Maria-anmälan ska göras.

2.11 Dödsfall på sjukvårdsinrättning

Vid dödsfall på sjukvårdsinrättning konstateras dödsfallet av vederbörande läkare som skriver dödsbevis och intyg om dödsorsak ev efter klinisk obduktion. Detta gäller såvitt inte polisanmälan är aktuell. Se 2:6

Vid ställningstagande till klinisk obduktion gäller samma regler som vid dödsfall utanför sjukhus.

3 Övrigt

3.1 Underrättelse till anhöriga

Om den avlidne dött utan att någon anhörig har vetskap om dödsfallet åligger det den läkare som konstaterar dödsfallet att anhörig kontaktas. Läkaren ska antingen själv se till att någon anhörig kontaktas och informeras eller ta ansvaret för att

någon annan gör detta. Detta ska göras på ett sådant sätt att efterlevande visas hänsyn och omtanke. Doktorn ska i journal dokumentera vem som underrättats och på vilket sätt. Om någon annan meddelar det hela ska läkaren i journal dokumentera vem som lämnar besked. Se bilaga 1

Om polisanmälan görs övergår ansvaret för underrättelsen på polisen. Läkaren som konstaterar dödsfallet ska förvissa sig om att polisen underrättar anhöriga. Underrättelse till anhöriga bör om möjligt ske genom personlig kontakt. Tänk på möjligheten att ha med personal från socialtjänst eller en präst vid underrättelsen. Den läkare som känner pat och skriver intyg om dödsorsak tar över ansvaret för kontakten med anhöriga.

3.2 Gravsättning och kremering

När rättsmedicinsk undersökning görs skall polismyndigheten enl 4 kap 4 § begravningslagen lämna tillstånd till gravsättning eller kremering. För sådant tillstånd krävs intyget om dödsorsaken.

Om den avlidne inte efterlämnar någon som ordnar med gravsättning eller kremering skall - enligt 5 kap 2 § begravningslagen - det ordnas av den kommun där den avlidne senast var kyrkobokförd eller i annat fall av den kommun där dödsfallet inträffade. Kommunen underrättas i detta fall av den som har ansvar för dödsfallsärendet.

3.3 Transporter av avlidna (s k bårtransporter) och kostnadsansvaret

Vid dödsfall i hemmet är det anhöriga som tar kontakt med Begravningsentreprenör för att ombesörja om transport till närmaste bårhus. Läkaren på plats som konstaterar dödsfallet kan och ska om så önskas hjälpa till och kontakta begravningsbyrå för avhämtning av den döde. Bårtransporter när rättsmedicinsk undersökning skall göras ansvarar polismyndigheten för. Kostnaden för sådana transporter svarar polismyndigheten för.

Bårtransporter vid klinisk obduktion (beslutad eller i avvaktan på beslut) ansvarar Region Kronoberg för. Kostnaden för dessa transporter svarar landstinget för. Kommunen erbjuder transport till bårhuset från kommunala inrättningar såsom Servicehus och liknande om anhöriga så önskar. För att få klarhet i de lokala förhållandena skall kontakt tas med respektive kommun.

Observera att ansvaret för transport i dessa fall inte är liktydigt med kostnadsansvar.

3.4 Begravningsentreprenörernas organisation

När dödsfallet är konstaterat bör läkaren informera de anhöriga om vilka begravningsentreprenörer som finns att tillgå. Om omständigheterna så kräver ska läkaren själv kunna kontakta begravningsentreprenör.

3.5 Omhändertagande av värdeföremål m.m.

Socialtjänsten bör kontaktas om barn eller djur behöver tas om hand.

Polisen skall kontaktas för att ta om hand vapen, ammunition, värdeföremål, större penningssummor m. m.

3.6 Omhändertagande av avliden från annat land

Om dödsfallet ska rapporteras och överlämnas till polisen sker det enligt samma rutiner som är beskrivet tidigare i rapporten under 2.6. Om inte skrivs dödsbevis på sedvanligt sätt och skickas till Skatteverket. Doktorn på plats ska vara behjälplig med att vid behov ordna kontakt med lokal entreprenör för transport av den döde till bårhuset.

En utförlig beskrivning finns som bilaga 6 i denna skrift och på Klinisk cytologi och patologis hemsida

3.7 Vissa övriga frågor

Även om dödsfallet inte skall handläggas av polisen åligger det polisman att vid behov bistå anhöriga i vissa praktiska frågor som kan uppstå med anledning av dödsfallet.

Ärenden angående dödsfall är till sin natur känsliga. Diskussioner om ansvarsförhållanden kan uppstå. En ledstjärna för såväl sjukvården som polisen skall i sådana situationer vara att tredje person, oftast då anhöriga till den avlidne, inte skall drabbas.

Vid frågor om utförsel av stoft från Sverige kan polis och begravningsentreprenör vara till hjälp.

Vid oklarheter i bedömningen av ansvarsförhållandena skall kontakt tas mellan läkare och polis och/eller socialtjänsten vilka samråder om lämplig åtgärd.

Vid upptäckt av felaktig information eller länk, vänligen meddela

faktaägare.